

УДК 81'243:378.147.091.33-027.22:316.77
<https://doi.org/10.26565/2074-8167-2021-49-05>

ЗАНУРЕННЯ В ІНШОМОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

О. О. Наливайко

Харківський національний Університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 6, Харків, Україна, 61022,
nalyvaiko@karazin.ua, <http://orcid.org/0000-0002-7094-1047>

Л. М. Нуралієва

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 6, Харків, Україна, 61022,
nuralievalilly17@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0759-4150>

Л. М. Сиволицька

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 6, Харків, Україна, 61022,
syvolotska@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7070-0916>

У статті розглядається характеристика та аналіз впливу іншомовного середовища на людину у процесі вивчення іноземних мов. Актуальність цього дослідження полягає в тому, що в останні роки занурення в іншомовне середовище набуває все більшої популярності у всьому світі завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. У статті було виділено такі поняття, як «занурення в іншомовне середовище», «соціокультурний підхід», «психологічні аспекти», «соціокультурна адаптація», «мовний бар'єр», а також розглянуто ефективність занурення в іншомовне середовище у якості засобу розвитку комунікативної компетенції. Наведена стаття висвітлює результати інтерв'ювання серед учасників, що у різних часових проміжках та за різних обставин мали можливість опинитися в іншомовному середовищі, у якому їм потрібно було відповісти на десять питань, які стосувалися їхнього досвіду, внутрішніх переживань і психологічних труднощів, з якими вони зіштовхнулися під час перебування в іншомовному середовищі. Респонденти поділилися своїми враженнями та виразили свою думку щодо ефективності поглиблення в іншомовне середовище як засобу розвитку комунікативної компетенції. Спираючись на результати інтерв'ю, автори дослідження виділили найважливіші моменти, на які слід звернути увагу та детально проаналізувати.

Ключові слова: занурення в іншомовне середовище, соціокультурний підхід, психологічні аспекти, соціокультурна адаптація, мовний бар'єр, міжкультурна комунікація.

А. А. Наливайко

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
площадь Свободы 6, Харьков, Украина, 61022,

Л. М. Нуралиева

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
площадь Свободы 6, Харьков, Украина, 61022,

Л. М. Сиволицкая

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
площадь Свободы 6, Харьков, Украина, 61022,

ПОГРУЖЕНИЕ В ИНОЯЗЫЧНУЮ СРЕДУ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ РАЗВИТИЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦИИ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

В статье рассматривается характеристика и анализ влияния иноязычной среды на человека в процессе изучения иностранных языков. Актуальность данного исследования заключается в том, что в последние годы погружение в иноязычную среду приобретает все большую популярность во всем мире благодаря развитию информационно-коммуникационных технологий. В статье было выделено такие понятия, как «погружение в иноязычную среду», «социокультурный подход», «пси-

психологічні аспекти», «соціокультурна адаптація», «язиковий бар'єр», а також розглянута ефективність поглиблення в іноязичну середу в якості способу розвитку комунікативної компетенції. Приведена стаття освітлює результати інтерв'ювання середі учасників, які в різних часових проміжках і при різних обставинах могли опинитися в іноязичній середі, в якій їм потрібно було відповісти на десять запитань, стосуються їх досвіду, внутрішніх переживань і психологічних труднощів, з якими вони зіткнулися в час перебування в іноязичній середі. Відповідачі поділилися своїми враженнями і висловили свою думку по відношенню до ефективності поглиблення в іноязичну середу як способу розвитку комунікативної компетенції. Спираючись на результати інтерв'ю, автори дослідження виділили важливі моменти, на які слід звернути увагу і детально проаналізувати.

Ключові слова: поглиблення в іноязичну середу, соціокультурний підхід, психологічні аспекти, соціокультурна адаптація, язовий бар'єр, міжкультурна комунікація.

O. O. Nalyvaiko

V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Square 6, Kharkiv, Ukraine, 61022,

L. M. Nuralieva

V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Square 6, Kharkiv, Ukraine, 61022,

L. M. Syvolotska

V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Square 6, Kharkiv, Ukraine, 61022,

IMMERSION IN A FOREIGN ENVIRONMENT AS AN EFFECTIVE WAY OF DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE PROCESS OF LEARNING FOREIGN LANGUAGES

The article considers the characteristics and analysis of the influence of a foreign language environment on a person in the process of learning foreign languages. The relevance of this research is connected to the fact that in recent years immersion in a foreign language environment has become increasingly popular all over the world due to the development of information and communication technologies. The article highlighted such concepts as "immersion in a foreign language environment", "sociocultural approach", "psychological aspects", "sociocultural adaptation", "language barrier", and also considered the effectiveness of immersion in a foreign language environment as a way of developing communicative competence. This article highlights the results of interviewing participants who at different time intervals and under different circumstances were in a foreign language environment and they had to answer ten questions regarding their experience, inner experiences and psychological difficulties that they encountered being in a foreign language environment. The respondents shared their impressions and expressed their view on the effectiveness of immersion in a foreign language environment as a way of developing communicative competence. Based on the results of the interviewing, the authors of the research highlighted important points that should be paid attention to and analyzed in detail.

Keywords: immersion in a foreign language environment, sociocultural approach, psychological aspects, sociocultural adaptation, language barrier, intercultural communication.

Актуальність. Останнім часом міжкультурна комунікація та зв'язки стають все більш значущими та широкомасштабними на тлі прогресивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Однією із глобальних проблем XXI століття є складність працевлаштування за кордоном, зумовлена дефіцитом робочих місць на світовому ринку. Зокрема, особам, які бажають знайти роботу, надається безліч різноманітних можливостей, таких як програми стажування, міжнародні робочі програми, волонтерські програми та гранти на навчання. Подані варіанти дозволяють поглиблювати знання, вдосконалювати професійний рівень та набувати різнобічного досвіду у сфері своєї спеціальності. До того ж, зарубіжні країни потребують висококваліфікованих фахівців з вищою освітою та здатністю до швидкої адаптації. Саме вона є тим фактором, який заважає

з легкістю пристосуватися до іноземного середовища і призводить до виникнення низки психологічних проблем у мігрантів. Тим не менш, занурення в іноземне середовище вважається одним із прогресивних засобів вивчення іноземних мов, ознайомлення з культурою та менталітетом країни. В даній статті буде розглянуто особливості поглиблення в іноземне середовище та його ефективність, поетапність адаптації та психологічні аспекти, що спостерігаються у учасників дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що питання занурення людини в іноземне середовище, її адаптація та інтеграція, а також проблеми міжкультурного спілкування досліджувались багатьма вченими. Питання адаптації та інтеграції, а також особливості психологічних реакцій та факторів, що виникають при занурення в іноземне

культурне середовище вивчали [13; 15 18; 23; 24]. Серед дослідників, які розглядали проблему міжкультурного спілкування можна виділити [12; 17; 21]. Цікавим нам видається думки представлені в дослідженні групи вчених під керівництвом А. Leung [16], де автори вказують, що розвиток міжкультурної компетентності сприяє розвитку творчості та інтеграції здобувачів у навчальний процес на більш якісному рівні. В цілому, автори виявили, що широту мультикультурного досвіду була позитивно пов'язана як з творчою діяльністю (інсайт-навчання, віддалена асоціація і генерація ідей), так і з когнітивними процесами, що підтримують творчість (витяг нетрадиційних знань, залучення ідей з незнайомих культур для розширення творчих ідей). Крім того, їх дослідження показали, що несподівані творчі переваги, що виникають в результаті мультикультурного досвіду, можуть залежати від того, в якій мірі люди відкриваються для чужих культур, і що творчість полегшується в контекстах, які припиняють потреба в твердих відповідях. Автори обговорюють значення своїх висновків для заохочення творчості в усі більш глобальному середовищі навчання і роботи [16].

Мета. Автори дослідження ставили собі за мету дослідження процесу занурення в іншомовне середовище та виявлення його ефективності в якості засобу розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов. Для цього було сформульовано ряд завдань:

- проаналізувати та дати характеристику процесу занурення в іншомовне середовище за допомогою теоретичних засобів та методів наукового дослідження;
- виявити чи є занурення в іншомовне середовище ефективним в якості засобу розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов;
- визначити наскільки популярним є метод занурення в іншомовне середовище;
- розглянути психологічні аспекти та реакції, що спостерігаються при зануренні в іншомовне середовище;
- діагностувати точку зору опитаних у інтерв'ю з приводу ефективності занурення в іншомовне середовище в якості засобу розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов.

Методи. У статті були використано теоретичні методи дослідження: аналіз, узагальнення, порівняння. Практичну частину дослідження складало інтерв'ювання учасників, які за різних обставин та на різний термін

поглиблювалися в іншомовне середовище. В інтерв'ю взяли участь 3 респонденти. Учасники інтерв'ю зашифровані у певному порядку. Інтерв'ю складалося з 10 питань відкритого типу. Питання для респондента №1 та респондента №2 відрізняються від питань, заданих респонденту №3. Деякі питання організаційного характеру є лише частково висвітленими у статті.

Основна частина. Соціокультурний підхід у процесі вивчення іноземних мов походить ще з античних часів. Переклад біблійських текстів, перепис античних книжок, викладання іноземних мов, зокрема класичних, базувалися на культурологічній складовій. Після 19 століття для вивчення іноземних мов набагато частіше суспільство приділяло увагу саме ознайомленню з іншими народами, їхнім менталітетом, заглиблювалося в подробиці їхнього культурного та соціального життя. Проте найбільш масштабною ця картина постає перед сучасним суспільством, адже з появою інноваційних технологій та розвитком державного устрою країн дедалі простішою є можливість відвідувати будь-які країни та заглиблюватися в іншомовне середовище навіть у рідній країні.

Світовий простір ХХІ століття потребує володіння іноземними мовами на високому та професійному рівні, що вважається практично неможливим без соціокультурного підходу. А. Калінін трактує це поняття тим, що під міжкультурним спілкуванням розуміється «функціонально обумовлена комунікативна взаємодія людей, які виступають носіями різних культурних спільнот у зв'язку з усвідомленням ними або іншими людьми їх належності до різних геополітичних, континентальних, релігійних, національних, а також соціальних субкультур» [2, с. 154].

За інструмент міжкультурного спілкування вважають мову, яка виступає іноземною для більшості учасників цієї взаємодії. Вона є головною культурною складовою народу, основним засобом передачі інформації, вона «трактується як суспільне явище, що відображає досвід та знання, здобуті усіма членами певної етнолінгвістичною, культурно-мовної спільноти», тому поглиблення в іншомовне середовище є результативним для розвитку комунікативної компетенції [4, с. 108]. Іншомовна культура слугує засобом оволодіння іноземною мовою у всіх важливих процесах: навчальному, пізнавальному та виховному.

Тим не менш, поглиблення в іншомовне середовище пов'язане з розвитком соціокуль-

турної компетенції, яка є складним та багатогранним явищем в науці. За В. Сафоною, соціокультурна компетенція поділяється в свою чергу на загальнокультурну, країнознавчо-маркіровану, лінгвокультурологічну, соціолінгвістичну та соціальну компетенції [9]. До загальнокультурної відносять знання про іноземну країну в різних її сферах у загальному вигляді; країнознавчо-маркірована вимагає обізнаність у культурно-маркірованих одиницях, таких як торговельні марки, політичні партії та громадські організації; лінгвокультурологічна компетенція стосується культурологічних та лінгвістичних питань, а саме словникового запасу, норм та цінностей іноземної країни та особливостей вербального та невербального мовлення; під соціальною компетенцією мається на увазі здатність людини спілкуватися з представниками іншомовного суспільства. Тому соціокультурний підхід, який базується на розвитку соціокультурної компетенції у всіх її проявах, вбачається одним із найголовніших засобів розвитку мовної освіти.

Занурення в іншомовне середовище має не лише ряд значних переваг, але і низку недоліків. Незважаючи на необхідність використання соціокультурного аспекту під час вивчення іноземних мов, певні труднощі все ж можуть виникнути. До таких належить складність, а іноді й неможливість порозумітися з співрозмовником хоча б на мінімальному рівні через непорозуміння у лексичному плані, що може призвести до утворення багатьох психологічних бар'єрів. Дані психологічні бар'єри можуть стати вагомою перешкодою на шляху до порозуміння з іншомовним населенням та призвести до серйозних наслідків.

Крім того, непорозуміння можуть виникати і через різницю у культурологічному розвитку двох країн – іноземної та рідної. Причиною даного явища вважається той факт, що в межах рідної культури формується своє світобачення, що може радикально відрізнятися від світобачення іноземців та стати гострою проблемою у комунікативному процесі.

Тим не менш, вивчення іноземних мов шляхом взаємозв'язку комунікативного та соціокультурного аспекту вважається найефективнішим, оскільки відразу готує до міжкультурної комунікації у різних сферах життя. О. Кучерук зазначає, що «ефективність соціокультурного розвитку учнів закономірно зумовлюється їхньою позитивною мотивацією до процесу засвоєння знань, пов'язаних із суспільно прийнятою культурою, оволодіння вміннями, спо-

собами, засобами організації й раціонального здійснення навчально-пізнавальної й мовленнєво-комунікативної діяльності відповідно до соціальних норм поведінки, морально-етичних, естетичних та інших цінностей, набуття досвіду ціннісного ставлення до світу» [3, с. 2]. Незважаючи на можливість виникнення певних стресових ситуацій, вплив іншомовного середовища можна визначити як позитивний.

Варто зазначити, що занурення в іншомовне середовище може відбуватися неоднаково, під час різних часових проміжків і за різних обставин. Найчастіше явище поглиблення в іншомовне середовище можна спостерігати завдяки міграційним процесам між країнами світу з метою працевлаштування або туризму. За таких умов мігранти переїжджають за кордон або на довготривалій тимчасовий період, або з метою повної асиміляції. Проте важливо пам'ятати про можливість створення іншомовного середовища, не перетинаючи кордонів рідної країни, шляхом використання різноманітних видів, форм та засобів організації процесу самонавчання. За допомогою використання засобів міжнародної комунікації та доступу до необмеженої кількості аудіовізуальних художніх творів люди мають змогу почути справжнє мовлення носія іноземної мови, що вивчається, хоча й відносно на короткий відрізок часу, порівняно з наведеними вище прикладами.

Залежно від обставин та часового проміжку, під час якого людина може зазнати впливу іншомовного середовища, авторами дослідження було розроблено класифікацію за такими критеріями: 1) довгостроковий період заглиблення в іншомовне середовище (пов'язаний з метою працевлаштування); 2) тривалий період (пов'язаний з туристичними цілями); 3) короткочасний період заглиблення (пов'язаний з використанням засобів іншомовної комунікації в межах рідної держави).

Перша гілка класифікації занурення в іншомовне середовище залежно від причин та часу характеризує перебування мігранта за кордоном строком від декількох місяців до довготривалого перебування за умови повного переїзду до іноземної країни. Для цієї гілки характерна більша розважливості порівняно з іншими, оскільки людина приймає усвідомлене рішення та готує перелік необхідних документів для переїзду за кордон. Такий вибір пояснюється або особистими мотивами, що базуються на сімейних або історичних зв'язках між громадянами різних країн, або найчастіше – метою працевлаштування. Для більшості

людей трудова міграція слугує єдиним шансом пошуку роботи та боротьби з безробіттям. Крім того, іноземні компанії заохочують молодих та талановитих спеціалістів для роботи за кордоном, які шукають більш вигідні умови для праці та приділяють увагу своєму кар'єрному зросту. Різниця в заробітній платі та умов для розвитку в рідній та іноземній країні часто слугує найголовнішою причиною міграції молодого населення за кордон на довгостроковий період.

Особливою рисою другої гілки класифікації є перебування мігранта в іншомовному середовищі строком до одного місяця. Найчастіше воно пов'язане з туристичними подорожами до інших країн. Мету візиту до іншої країни зазвичай поділяють на декілька видів: 1) екскурсійну діяльність; 2) оздоровчо-спортивний туризм; 3) сімейний (зелений) туризм; 4) молодіжний та дитячий туризм; 5) соціальний туризм [5, с.107]. Найпопулярнішим видом вважається екскурсійна діяльність, яка базується на відвідуванні найголовніших екскурсійних місць та пам'яток.

Третя гілка класифікації пов'язана з короткочасним періодом занурення в іншомовне середовище на декілька днів або годин. Вона відрізняється від двох попередніх гілок тим, що людина залишається в межах рідної держави та не виїжджає за кордон. Завдяки використанню інноваційних інформаційно-комунікаційних ресурсів, відкривається можливість живої комунікації з носієм мови у будь-який момент. Більш того, використання Інтернет-ресурсів та аудіовізуальних матеріалів (такі як перегляд фільмів або серіалів іноземною мовою) також допомагають зануритися в іншомовне середовище, хоча й не на довгий період.

Дані три гілки класифікації зображено на схемі (рис. 1), залежно від часу перебування в іншомовному середовищі та обставин, що зумовлюють його появу.

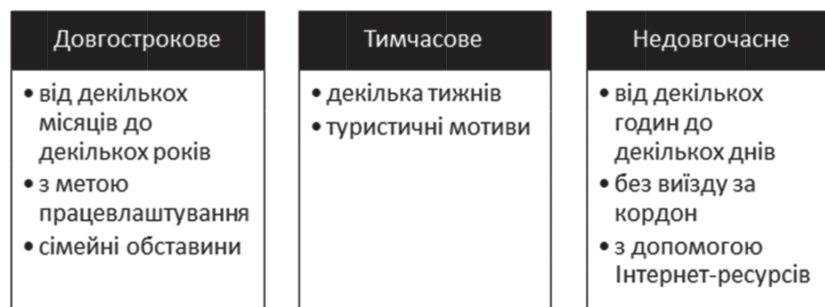

Рис. 1. Схема класифікації занурення в іншомовне середовище в залежності від часу перебування та зумовлених обставин.

Джерело: розроблено авторами

Сучасне суспільство неможливо уявити без взаємодії представників різних культур, саме тому велика увага приділяється розвитку міжкультурних зв'язків. Налагоджуючи такі зв'язки можна утворювати нові міжнародні союзи, спільно розвивати різні галузі промисловості, науки, економіки тощо, обмінюватися досвідом, тобто розширювати сфери кооперації різних країн. Також, не є винятком освітній та професійний простори, де спостерігається перетин різних культур. Тим не менш, для того, щоб пристосуватися до життя в іншій країні, незалежно від терміну перебування, треба пройти певні етапи адаптації. Найбільш поширеними видами адаптації є соціокультурна, професійна та адаптація до навчального процесу (освітня).

Соціокультурна адаптація розуміється як процес та результат активного пристосування

індивіда до умов нового соціального середовища [10, с. 10]. Даним середовищем може бути не тільки трудовий колектив або сім'я [1, с. 28], але й цілі країни, їхня культура, політика та ідеологія [6, с. 336]. Процес соціальної адаптації передбачає певну послідовність психологічних реакцій на об'єктивну ситуацію, які проявляються у поведінці, що спрямована на вирішення специфічного завдання [20]. Саме у процесі соціокультурної адаптації люди частіше за все зіштовхуються з такими проблемами як "культурний" шок (панічне відчуття тривоги та емоційного збентеження під час налагодження контакту з новою культурою) та мовний бар'єр (лінгвістичні складнощі комунікації між людьми, що належать до різних мовних груп).

Що ж до професійної адаптації, вона сприяє професійному становленню працівників і формуванню у них відповідних професійних якостей. Професійна адаптація включає прийнят-

тя нової ролі та культури й цінностей нового професійного середовища [8].

Адаптація до навчального процесу (освітня адаптація) передбачає процес занурення особистості у певні ролі та форми діяльності освітньої організації, процес змістовного і творчого пристосування індивіда до особливостей обраної ним спеціальності в ході навчально-виховного процесу [10, с. 11].

Для того, щоб пристосуватися до іншого середовища треба зважати на цілу низку різних аспектів, які присутні у міжкультурній комунікації. Професор Ю. Пассов виділив такі аспекти, які мають бути наявні у веденні діалогу між культурами:

1. соціологічний аспект – залежність однієї культури від іншої;
2. соціокультурний аспект – набуття соціокультурного статусу суб'єкта обох культур;
3. етнокультурний аспект – наявність обома сторонами етнокультурного статусу суб'єкта;
4. аксіологічний аспект – взаєморозуміння та взаємоповага культур;
5. психологічний аспект – поява співчуття у стосунках, емпатії представниками двох культур [7].

Г. Тріандіс представив класифікацію, де він виокремив п'ять етапів соціокультурної адаптації: стадію «медового місяця», стадію появи психологічних труднощів, «критичну» стадію, стадію «пристосування» та стадію «повної адаптації» [22].

Перший етап має назву «медовий місяць» та характеризується позитивним ставленням до нового середовища, яке супроводжується зацікавленістю в його дослідженні, великим ентузіазмом та надіями, бажанні налагодження міжкультурних відносин із носіями мови. Ця

стадія зазвичай недовготривала, а стан захоплення швидко вщухає.

Наступний етап характеризується вже негативним впливом оточуючого соціального середовища на мігрантів. Людина зіштовхується з незвичними умовами проживання та атмосферою, з'являється відчуття неприйнятності та непорозуміння з іншими. Всі ці фактори ведуть до розчарування, суперечливих почуттів, втрати віри в свої сили, фрустрації та депресії. На цій стадії людина хоче повернутися на батьківщину, щоб «втекти» від тієї ситуації, що склалась.

Третій етап – найскладніший, адже на ньому ситуація ще більш погіршується. Оскільки симптоми «культурного» шоку на даному етапі досягають критичної точки, це призводить до повної зневіри у себе, психічних розладів та депресивного стану. Тим не менш, не все так погано, як здається: частіше за все людина отримує підтримку від оточуючих та долає соціокультурні бар'єри, знайомиться з місцевою культурою та традиціями, знову набуває впевненості.

На етапі «пристосування» депресивний стан змінюється на оптимістичний, людина легше засвоює іншомовну культуру і мову, вже не відчуває себе такою «відчуженою» як раніше та розуміє, що саме їй потрібно для досягнення своїх цілей.

Останній етап характеризується повною адаптацією людини до оточуючого середовища, її поведінка повністю нормалізується, відчувається стан заспокоєння.

Дані 5 етапів адаптації формують певну криву, на якій можна спостерігати зміни в настрої людини в залежності від тривалості перебування за кордоном (рис. 2).

Рис. 2. Крива змін настрою людини в залежності від тривалості перебування за кордоном.

Джерело: розроблено авторами

Крім вищевикладених психологічних чинників, слід звернути увагу і на соціальні, що також ускладнюють міжкультурну адаптацію. З-поміж них можна виділити такі:

- іноді має місце упереджене ставлення іноземців до мігрантів;
- відмінність у культурі та релігії;
- непристосованість мігрантів до побутових умов іноземного середовища;
- складний період адаптації до кліматичних умов;
- нестача спілкування.

Слід зазначити, що люди, які через деякий час повертаються на батьківщину, відчувають «зворотний культурний шок» та повинні пройти через період «переадаптації».

Було проведено інтерв'ювання учасників, що у різних часових проміжках та за різних обставин мали можливість опинитися в іншомовному середовищі, в якому було розглянуто їхні психологічні реакції на нове середовище, загальне враження від занурення в дане середовище та його ефективність в якості засобу розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов. В інтерв'юванні взяли участь 3 особи: респондент №1, респондент №2 та респондент №3. Респондентам було запропоновано 10 питань відкритого типу.

Респондент №1 перебував в німецькомовному середовищі півроку з метою розвитку у професійній сфері; респондент №2 знаходився в англomовному середовищі три тижні з туристичною метою. Рівень знання іноземної мови перед поїздом за кордон обох респондентів був приблизно однаковий, проте респондент №2 володів кращою розмовною іноземною. Респондент №1 значною мірою відчув покращення знання німецької мови за період перебування в іншомовному середовищі. Що ж до респондента №2, то покращення було відчутним, проте недовготривалим після повернення в рідну країну. Респондентам також було надано питання: «Завдяки чому, на Вашу думку, відбулося покращення знання іноземної мови за кордоном? Що найбільше вплинуло на цей процес?». Респондент №1 відповів, що покращення відбулося не тільки завдяки спілкуванню з носіями мови в повсякденному житті, але і з колегами на роботі на професійні теми. Тож, по приїзду з-за кордону респондент №1 володів не лише розмовною німецькою, а і професійною лексикою. У респондента №2 рівень англійської покращився за рахунок спілкування з носіями мови лише на теми, пов'язані з туристичною сферою. Також респондентам було запропоновано відповісти на

блок питань, які стосувались психологічних аспектів занурення в іншомовне середовище. Перше питання мало наступний характер: «Чи спостерігали Ви психологічний бар'єр під час перебування за кордоном?». Респондент №1 дав ствердзувальну відповідь, зазначивши, що спочатку відчував сильний страх, що призводило до стресу. Він також додав, що причиною такої реакції була невідготовленість до занурення в іншомовне середовище, оскільки освіта в Україні не повною мірою надає можливість живого спілкування з іноземцями. Перебороти страх та подолати мовний бар'єр респонденту №1 допомогли оточуючі, надавши свою підтримку. У респондента №2 також спостерігався психологічний бар'єр, проте він був не таким вираженим, оскільки рівень відповідальності у респондентів відрізнявся. Респонденти мали можливість висловити свою думку щодо подолання психологічних труднощів. Обидва респонденти розділили думку про те, що адаптацію «варто пережити самому», на особистому досвіді, та що «до цього процесу неможливо підготуватися».

Респондент №3 перебував в іншомовному середовищі без виїзду за кордон шляхом використання відео- та аудіоматеріалів іноземною мовою та інформаційно-комунікаційних технологій для міжкультурного спілкування. Якщо розглядати рівень знань іноземної мови респондента №3 та його зміни, то можна помітити, що значного покращення не відбулося, але при цьому рівень знань є стабільним та не погіршується. Респонденту №3 також було задано питання: «Які області іноземної мови Ви вивчаєте шляхом використання інноваційних технологій?». Респондент №3 відповів, що шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій можливо отримати знання в цілковито різних областях, поширюючи та збагачуючи свій лексичний запас. Важливо зазначити, що респондент №3 не зіштовхується з психологічними бар'єрами та труднощами, оскільки занурення в іншомовне середовище є поступовим та респондент знаходиться в комфортних умовах.

Обговорення. Занурення в іншомовне середовище це один з найдієвіших засобів розвитку іншомовної компетентності для людей будь-якого віку. Особливе місце у цьому процесі належить студентству як одній з наймобільніших категорій громадян. Дослідження М. Lewthwaite [17] ставило за мету виявити і описати, як іноземні студенти переживають та адаптуються до свого нового академічного, соціального, культурного та мовного середовища. У ході дослідження було виявлено, що занурення у іншомовне середовище викликає

«культурний шок», який часто передбачає стресову і навіть патологічну природу міжкультурних переходів, що іноземні студенти, що належать до культур, повідомляти про високий рівень розчарування, стресу і навіть депресії. У той час як більшість з них повідомляли про перешкоди на шляху інтеграції, таких як самотність, невідповідність культур, розчарування у зв'язку з відсутністю глибокої інтеграції з місцевими жителями (у дослідженні це новозеландці), а також роздратування з приводу різних аспектів культури країни яка їх приймає. На думку М. Lewthwaite найбільшою перешкодою для адаптації була відсутність міжкультурної комунікативної компетенції. [17].

Важливим фактором ефективності процесу занурення у іншомовне середовище є лінгвістична та соціокультурна адаптація іноземних здобувачів освіти. Група вчених L. A. Kamalova, M. Z. Umbetova та N. S. Putulyan [14]. розглядають своїй роботі технології підвищення ефективності цих адаптаційних процесів. Впровадження інноваційних та цифрових технологій допоможе іноземним студентам подолати бар'єри в успішності, оволодінні іноземною мовою та допоможе психологічній та соціокультурній адаптації у країні перебування. Дослідники зазначають, що організація соціокультурної та лінгвістичної адаптації іноземних студентів повинна відбуватися на основі комплексного підходу, який включає в себе поєднання міжкультурного, гуманістичного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів до навчання. Навчання іноземних студентів має бути організовано на основі сучасних технологій і практик (створення онлайн-тренажерів мови яку вивчають у процесі «занурення», інтерактивна дошка, кейс-метод, мозковий штурм, рольова гра, дискусія). Ефективним інструментом сприяння соціокультурній та лінгвістичної адаптації іноземних студентів є спеціально організоване толерантне розвиваюче освітнє середовище закладу освіти з урахуванням специфіки соціальних проблем і психологічного стану академічних мігрантів, що сприяє нівелюванню виникаючих проблем соціуму та покращенню культурної адаптації, інтеграції іноземних студентів до приймаючого співтовариства [14].

Крім того важливим на наш погляд є залучення цифрових засобів навчання та комунікації у процес занурення людини у іншомовне середовище. Найбільш дієвим є використання мобільних додатків у процесі занурення у іншомовне середовище. Функціонал багатьох сучасних мобільних пристроїв дозволяє без зайвої підготовки використовувати їх у про-

цесі вивчення мови іноземної країни та полегшує процес міжкультурної різниці. Крім того, дієвими цей вид допомоги у розвитку комунікативної компетентності робить наявність гаджетів у багатьох членів суспільства особливо у молоді, де вже важко побачити сучасну людину без смартфона. Таку залученість можна використовувати для розширення бази спілкування та взаємодії у процесі навчання та роботи. Межі у цьому процесі може виставляти лише людина сама собі тому ми вбачаємо використання мобільних пристроїв та цифрових додатків як одного з найважливіших факторів ефективного занурення людини у іншомовне середовище і як результат розвиток власної комунікативної компетентності не лише у усному форматі, а й у письмовому. Проте незначним але мінусом у використанні цифрових засобів навчання та комунікації є їх поступова монетизація та акцент на платному контенті, а як правило людина і особливо здобувач який потрапив у іншомовне середовище не має надлишку коштів для доступу до більш якісних послуг цифрових додатків [11; 19].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна зробити висновок, що вивчення іноземних мов шляхом занурення в іншомовне середовище набуває все більшого поширення. В основі поглиблення в іншомовне середовище лежить соціокультурний підхід, який є результативним та плідним. Варто зазначити, що його ефективність залежить від часового проміжку, проведеного в іншомовному середовищі, та обставин, що до нього призвели. Недоліком є складність адаптування до іншомовного середовища, яка проявляється у виникненні психологічних бар'єрів та проблем. Дослідження показують, що важливу роль грає саме термін перебування в іншомовному середовищі, адже більший вплив у вивченні іноземної мови можна спостерігати за довшого періоду перебування у цьому середовищі, що сприяє кращому засвоєнню мовного, лексичного та культурного аспектів. Підсумовуючи все вищезазначене, можна стверджувати, що успішне занурення в іншомовне середовище на довгостроковий термін може допомогти досконало оволодіти культурою та тонкощами іноземної мови, що вивчається.

Перспектива подальших досліджень в цій області вбачається у продовженні вивчення ефективності та особливостей занурення в іншомовне середовище в якості засобу розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Зинченко В., Мещеряков Б. Большой психологический словарь: АСТ. Москва: Прайм-Еврознак, 2008. 852 с.
2. Калінін В. Особливості формування соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійно-педагогічної підготовки. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. 2003. № 12. С. 154-157.
3. Кучерук О. Соціокультурний розвиток учнів як лінгвометодична проблема. *Українська мова і література в школі*. 2014. №2 (112). С. 2-7.
4. Мазур Я. Соціокультурний компонент методики викладання іноземної мови. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у світі: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 29 листопада, 2018 р., м. Суми. 2018. С. 107-109.
5. Мальська М., Паньків Н., Ховалко А. Історія розвитку туризму: Навч. посібник / Марта Мальська, Наталія Паньків, Анна Ховалко. Львів, 2016. 117 с.
6. Немов Р., Алтунина І. Социальная психология: учебное пособие. СПб: Питер, 2008. 432 с.
7. Пассов Е. Коммуникативное иноязычное образование (концепция развития индивидуальности в диалоге культур). Липецк, 1998. 158с.
8. Професійна адаптація [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://psihdocs.ru/lekci-po-kursu-psihologiya-truda.html?page=7> (дата звернення – 03.10.2021).
9. Сафонова В. Коммуникативная компетенция: современные подходы к многоуровневому описанию в методических целях. О чем спорят в языковой педагогике. Москва: Еврошкола, 2004. 236 с.
10. Смирнов А., Живаев Н. Адаптация студентов и образ ВУЗа: монография. Ярославль: ЯрГУ, 2010. 168 с.
11. Bardus I., Herasymenko Y., Nalyvaiko O., Rozumna T., Vaseiko Y., & Pozdniakova V. Organization of Foreign Languages Blended Learning in COVID-19 Conditions by Means of Mobile Applications. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. 13(2). pp. 268-287. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/421>
12. Croucher S.M., Sommier M. & Rahmani D. Intercultural communication: Where we've been, where we're going, issues we face. *Communication Research and Practice*. 2015. 1(1). pp. 71-87. <https://doi.org/10.1080/22041451.2015.1042422>
13. De La Garza A. T., & Ono K. A. Rethorizing adaptation: Differential adaptation and critical intercultural communication. *Journal of International and Intercultural Communication*. 2015. 8(4).pp. 269-289.
14. Kamalova L. A., Umbetova M. Z., & Putulyan N. S. Technologies and Practices of Linguistic and Sociocultural Adaptation of Foreign Students during Their Studies at the University. *Contemporary Educational Technology*. 2021. 13(1). ep288. <https://doi.org/10.30935/cedtech/9312>
15. Kim Y. Y. Cross-cultural adaptation. In Oxford Research Encyclopedia of Communication. 2017.
16. Leung A., Maddux W., Galinsky, A., & Chiu C.-Y. Multicultural experience enhances creativity: The when and how. *American Psychologist*. 2008. 63(3). pp. 169-181. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.3.169>
17. Lewthwaite M. A study of international students' perspectives on cross-cultural adaptation. *International Journal for the Advancement of Counselling*. 1996. 19(2). pp. 167-185.
18. Lyster R. Speaking immersion. *Canadian Modern Language Review*. 1987. 43(4). pp. 697-713.
19. Nalyvaiko O. Reznichenko H., Kulakova I., Kudaieva O., Bondarenko A. Learning chinese using digital applications. *Scientific Notes of the Pedagogical Department*. 2020. 1(47), 64-77. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2020-47-08>
20. Perrez M. & Reicherts M. Stress, coping, and health: A situation-behavior approach: Theory, methods, applications. 1992.
21. Shi, X. Intercultural transformation and second language socialization. *Journal of Intercultural Communication*. 2006. 11(1). pp. 4-18.
22. Triandis H.C. Culture and social behavior. New-York: McGraw-Hill, 1994.
23. Ward C., Okura Y., Kennedy A., & Kojima T. The U-curve on trial: A longitudinal study of psychological and sociocultural adjustment during cross-cultural transition. *International Journal of Intercultural Relations*. 1998. 22(3). pp. 277-291.
24. Winkelmann, M. Cultural shock and adaptation. *Journal of Counseling & Development*. 1994. 73(2). pp. 121-126.

REFERENCES:

1. Zinchenko, V. & Meshcheryankov, B. (2008). Big psychological dictionary: AST. Moscow: Prime-Evroznak.
2. Kalinin, V. (2003). Features of the formation of socio-cultural competence of the future teacher of a foreign language in the process of professional and pedagogical training. *Bulletin of Zhytomyr Pedagogical University*, № 12, 154-157.

3. Kucheruk, O. (2014). Sociocultural development of students as a linguistic methodological problem. *Ukrainian language and literature at school*. №2(112), 2-7.
4. Mazur, J. (2018). Socio-cultural component of foreign language teaching methods. Current trends in the teaching of foreign languages in the world: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, November 29, 2018, Sumy.
5. Malska, M., Pankiv, N., Khovalko, A. (2016). *History of tourism development: Textbook*. Lviv.
6. Nemov, R., Altunina, I. (2008). *Social psychology: a Tutorial*. SPb: Peter.
7. Passov, E. (1998). *Communicative foreign language education (the concept of the development of individuality in the dialogue of cultures)*. Lipetsk.
8. Professional adaptation. Retrieved from <http://psihdocs.ru/lekci-po-kursu-psihologiya-truda.html?page=7>
9. Safonova, V. (2004). *Communicative competence: modern approaches to multilevel description for methodological purposes. What is argued in language pedagogy*. Moscow: Euroschool.
10. Smirnov, A., Zhivaev, N. (2010). *Adaptation of students and the image of the University: Monograph*. Yaroslavl: YarSU.
11. Bardus, I., Herasymenko, Y., Nalyvaiko, O., Rozumna, T., Vaseiko, Y., & Pozdniakova, V. (2021). Organization of Foreign Languages Blended Learning in COVID-19 Conditions by Means of Mobile Applications. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(2), 268-287. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/421>
12. Croucher, S. M., Sommier, M. & Rahmani, D. (2015) Intercultural communication: Where we've been, where we're going, issues we face, *Communication Research and Practice*, 1(1), 71-87, <https://doi.org/10.1080/22041451.2015.1042422>
13. De La Garza, A. T., & Ono, K. A. (2015). Retheorizing adaptation: Differential adaptation and critical intercultural communication. *Journal of International and Intercultural Communication*, 8(4), 269-289.
14. Kamalova, L. A., Umbetova, M. Z., & Putulyan, N. S. (2021). Technologies and Practices of Linguistic and Sociocultural Adaptation of Foreign Students during Their Studies at the University. *Contemporary Educational Technology*, 13(1), ep288. <https://doi.org/10.30935/cedtech/9312>
15. Kim, Y. Y. (2017). *Cross-cultural adaptation*. In *Oxford Research Encyclopedia of Communication*.
16. Leung, A., Maddux, W., Galinsky, A., & Chiu, C.-Y. (2008). Multicultural experience enhances creativity: The when and how. *American Psychologist*, 63(3), 169-181. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.3.169>
17. Lewthwaite, M. (1996). A study of international students' perspectives on cross-cultural adaptation. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 19(2), 167-185.
18. Lyster, R. (1987). Speaking immersion. *Canadian Modern Language Review*, 43(4), 697-713.
19. Nalyvaiko, O., Reznichenko, H., Kulakova, I., Kudaieva O., Bondarenko, A. (2020). Learning chinese using digital applications. *Scientific Notes of the Pedagogical Department*, 1(47), 64-77. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2020-47-08>
20. Perrez, M. & Reicherts, M. *Stress, coping, and health: A situation-behavior approach: Theory, methods, applications*. 1992.
21. Shi, X. (2006). Intercultural transformation and second language socialization. *Journal of Intercultural Communication*, 11(1), 4-18.
22. Triandis, H. C. (1994). *Culture and social behavior*. New-York: McGraw-Hill.
23. Ward, C., Okura, Y., Kennedy, A., & Kojima, T. (1998). The U-curve on trial: A longitudinal study of psychological and sociocultural adjustment during cross-cultural transition. *International Journal of Intercultural Relations*, 22(3), 277-291.
24. Winkelman, M. (1994). Cultural shock and adaptation. *Journal of Counseling & Development*, 73(2), 121-126.

СТАТТЯ НАДІЙШЛА ДО РЕДАКЦІЇ 10.09.2021
ПРИЙНЯТО ДО ДРУКУ 27.09.2021